

Oponentský posudek diplomové práce na oboru Sociální a kulturní ekologie

Jan Hubík, *Člověk a příroda ve věku techniky*

Doc. PhDr. Ladislav Benyovszky, CSc.

Práce Jana Hubíka usiluje sledovat *vztah člověka a přírody ve věku techniky* z - z hlediska studovaného oboru ne zcela běžné - perspektivy filosofického myšlení Martina Heideggera. Mám takové úsilí za velmi žádoucí. Jednak proto, že pro Heideggera dospěl tento vztah v nynější epoše vlády bytnosti techniky do podoby, v níž ohrožuje samu vpravdě lidskou existenci na této zemi a Heidegger byl jedním z prvních, ne-li prvním, kdo viděl, že je tu cosi, co dnes nazýváme „globální hrozbou“, či „globálním problémem“. Mám toto úsilí za žádoucí také ale proto, že Heidegger, dobře si vědom *vnitřního* sepětí bytnosti techniky s bytností novověké experimentální vědy – fakticky vědotechniky – věděl, že nejen východiska z ní, ale už ani sám problém tzv. „ekologické krize“ a podobných fenoménů, nejsou přiměřeně viditelné a řešitelné optikou toho myšlení, které od vzniku matematizující zprvu přírodovědy, později vědy vůbec, stále výhradněji provozujeme a pokoušel se zviditelnit nastalou situaci myšlením, jež nalézá jako vůči myšlení současných věd myšlení systémově a historicky původnější, resp. jako základ, ze kterého ono neustále skrytě vychází a zároveň se od něj – coby „básnění“ či dokonce „esoteriky“ - stále výrazněji distancuje. Přistoupíme-li proto k Heideggerově úsilí vnějšně – přijmout ho, znamenalo by opustit svou disciplínu – máme možnost zahlédnout vztah člověka a přírody v epoše vlády techniky z jiné perspektivy, než jsme zvyklí a naše myšlení tak obohatit. Práce Hubíkova nám k tomu dává mnoho možností.

Jan Hubík zprvu předvádí vztah člověka a přírody tak, jak je viditelný optikou fundamentální ontologie. Zjišťuje, že tato perspektiva je ještě antropocentrická, a tuto antropocentričnost má za základní důvod dále vykládaného obratu (die Kehre) v Heideggerově myšlení, obratu k myšlení světa jako součtveří. Seznamuje nás výkladově jak s ním, tak především s motivem dějin bytí (Seinsgeschichte), jež vyúsťují v situaci *zpuštění* (Verwüstung), kterou je právě nutno vidět jako Heideggerovu výslednou charakteristiku situace, v níž ohledně vztahu člověka a přírody žijeme.

Ohledně konkrétního Hubíkova provedení tohoto záměru bych rád upozornil na následující:

1. Výklad bytnosti, či podstaty, člověka ve fundamentální ontologii je proveden na základě Heid. přednášek z let 29/30, které explicitněji než jiné akcentují pojem osvětí (Umwelt), dokonce s tím, že Hubík připomíná úsilí Uexküllovo. To jsem velmi přivítal, protože upozornit na vnitřní vztah fundamentální ontologie k teoriím „umweltu“ je stále ještě nejen v česky psané filosofii velmi neběžné, a přitom jde o jeden ze základních Heideggerových zdrojů již v období marburgském, tzn. v polovině dvacátých let. Pochopitelně je tu zapotřebí ještě uvážit mnohé, především vztah k Schelerovi (i český překlad Patočkův „Místa člověka v kosmu“ je poznamenán přehlédnutím Schelerovy práce s motivem umweltu), či Plessnerovi, kteří tento motiv pro Heideggera směrodatně rozvíjeli v téže době, a uvážit vztah celého tohoto komplexu problematiky vzhledem ke Goethovi a Herderovi, kteří o této záležitosti (ač pojem sám chybí) dobře věděli.

2. Uvážení souvislostí zmíněných v 1. by Hubíkovi umožnilo podle mého lépe se vyrovnat s motivem přírody (Natur). Ve výkladu fundamentální ontologie se spokojuje s jejím předvedením v §15 SuZ, což je pro práci sice dostačující, protože je dosaženo distinkce oproti „přírodě“ novověké metafysiky a přírodovědy, nicméně je to stále ještě (jak si Hubík správně všiml) příroda viděná optikou od náčiní (Zeug). Myslím že právě až studium motivu „matky přírody“ u Herdera, Goetheho a Hölderlina, její

nemístné stotožnění s „matkou zemí“ se kterým se Heidegger vyrovnával ve 30. letech na materiálu Leibnize (až tam sahá kořen teorie umweltu) Herdera, Hölderlina a Schellinga, by umožnilo získat „pojem přírody“, který by Heideggerovi dostál.

Tato upozornění (1.,2.) chápu však jako doporučení, já i autor jistě vidíme, že možnosti postupové práce přesahují. Jako téma pro diskusi by mne zajímal (1.)motiv antropocentrismu fundamentální ontologie, resp. přesněji to, zda vskutku již fakt zřejmosti světa člověku (což je smysl určení weltbildend) coby odlišení od zvířat a nerostů, je antropocentrismem; (2) problém zda vskutku – jak práce několikrát tvrdí – jde Heideggerovi o problém „praktické roviny“ a její přednosti před „teoretickou“, zda a nakolik nejde o cosi „třetího“.

Po formální stránce je práce výborná, výhrady bych měl jen k detailům ve výkladu „obratu“ a „dějin bytí“, pracuje regulérním způsobem s obtížnou primární i sekundární literaturou a navrhuji ji hodnotit jako *výbornou*, snad v bodovém rozmezí 15-20 bodů dle průběhu obhajoby.

27.VIII. 2019

Benyovszky